

Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se stanoví základní bezpečnostní standardy na ochranu před riziky vyplývajícími z expozice ionizujícím záření

KOM(2011) 593 v konečném znění – 2011/0254 (NLE)

(2012/C 143/22)

Zpravodaj: **pan ADAMS**

Dne 28. září 2011 se Evropská komise, v souladu s článkem 31 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Rady, kterou se stanoví základní bezpečnostní standardy na ochranu před riziky vyplývajícími z expozice ionizujícím záření

KOM(2011) 593 v konečném znění – 2011/0254 (NLE).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 3. února 2012.

Na 478. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 22. a 23. února 2012 (jednání dne 22. února), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 118 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Závěry

1.1.1 Výbor vítá tento návrh, jenž využívá nejnovější vědecké rozborů nebezpečí ionizujícího záření za účelem naplnění, definice a rozšíření potřeb ochrany zdraví osob a životního prostředí.

1.1.2 Praktický a z provozního hlediska přínosný dopad bude mít zejména použití konsistentního, logického a sjednoceného přístupu k bezpečnosti sloučením pěti stávajících směrnic.

1.2 Doporučení

1.2.1 Výbor konstatuje, že existuje možnost, že členskými státy budou po provedení do vnitrostátního práva předepsány další požadavky. Považujeme za zvláště důležité, aby k naplnění ducha i podstaty tohoto legislativního aktu byly tedy vyčleněny také odpovídající prostředky pro příslušné orgány zodpovědné za provádění v členských státech. Jedná se zvláště o úsilí o kvalitní přístup cestou komplexního vzdělávání a odborné přípravy.

1.2.2 Výbor plně podporuje přístup, jenž rozšiřuje požadavky na ochranu na oblast životního prostředí, a doporučuje přijetí ustanovení zařazených v kapitole IX (avšak s ohledem na informaci o očekávaném zveřejnění publikace o uplatňování kritérií Mezinárodní komisi pro radiologickou ochranu (International Commission on Radiological Protection, ICRP)), jakmile tato kritéria budou formálně stanovena.

1.2.3 Výbor oceňuje velmi pečlivou práci všech zúčastněných subjektů na tomto návrhu a doporučuje přistoupit k jeho přijetí co nejdříve.

2. Souvislosti návrhu směrnice

2.1 Ionizující záření je vsudyprítomným jevem v životním prostředí. Každý obyvatel naší planety je vystaven přírodnímu záření ve svém okolí. Záření pochází z přirozeně se vyskytujících radioaktivních materiálů v horninách, půdách, potravinách a ovzduší. Jako se různí typy hornin, podle lokality se také liší míra záření z půdy a radioaktivních látek (radon) a následné ozáření. Působí zde také kosmické záření. Paprsky kosmického záření jsou silnější ve vyšších polohách a vyšších zeměpisných šířkách, tudíž posádky letadel a lidé, kteří často létají, jsou silněji vystaveni tomuto typu záření. Na každého také působí záření umělé. Nejvýraznějším z umělých zdrojů je ionizující záření pro lékařské účely. Dále se vyskytuje ozáření profesní spojené s průmyslovými činnostmi, jako jsou RTG zkoušky svarů prozářením, ozáření obyvatelstva z výpustí jaderných elektráren a v životním prostředí zůstávají také stopy radioaktivity pocházející ze zkoušek jaderných zbraní a vojenského využití projektilů z ochuzeného uranu.

2.2 Záření má řadu praktických využití v lékařství, výzkumu, stavitelství a v dalších oborech. Nebezpečí spojené se zářením souvisí s jeho schopností ionizovat molekuly v živých buňkách, a tím způsobovat biochemické změny. Při dostatečné změně živé buňky může tato buňka zahynout nebo může dojít k nevratné změně její genetické informace (DNA). Tato možnost způsobila rychlé přijetí vnitrostátních ochranných a regulačních opatření, dokonce ještě před tím, než byl přesně znám mechanismus poškození, a od samého počátku přípravu společných opatření pro EU jako celek vázaný Smlouvou o Euratomu.

2.3 Při definování odpovídajících ochranných opatření evropské právní předpisy vždy vyhověly doporučením ICRP; v roce 2007 tato organizace vydala nové podrobné pokyny

k radiační ochraně, jež reagují na vývoj v posledních 20 letech. Je zde zahrnuta celá řada umělých zdrojů záření a trvalý výzkum účinků přírodních zdrojů, např. radonu. Smyslem směrnice je poskytnout na základě současných vědeckých poznatků vysokou míru ochrany pracovníků, pacientů a obyvatelstva před nepříznivými účinky ionizujícího záření. Směrnice pojednává i o nových oblastech, jako je ochrana životního prostředí.

2.4 Toto rozsáhlé dílo čítající 110 článků a 16 příloh, se rozkládá na více než 100 textových stranách. Ve skutečnosti se jedná o přepracování a konsolidaci pěti stávajících směrnic⁽¹⁾ do jediné a zavádějí se zde závazné požadavky na ochranu před ozářením radonem uvnitř budov, na využití stavebních materiálů, na posuzování vlivů vypouštění radioaktivního odpadu z jaderných zařízení na životní prostředí a na zabránění environmentálním škodám v případě havárie.

2.5 V součtu bude tato nová směrnice pro evropské občany přínosem v podobě lepší ochrany zdraví před ionizujícím zářením, jež se projeví především jako:

- účinnější osvěta a podpůrná opatření proti ozáření radonem uvnitř budov,
- lepší ochrana pracovníků v odvětvích, která zpracovávají přírodní radioaktivní materiály,
- lepší ochrana u lékařského využití ionizujícího záření a kontrola počtu ozáření,
- lepší ochrana a vyšší mobilita specializovaných pracovníků v jaderném průmyslu, kteří pracují na rotační bázi.

2.6 Právně zakotvené požadavky v zemích EU budou harmonizovány a uvedeny do souladu s mezinárodními standardy. V důsledku zvláštní pozornosti věnované jaderné bezpečnosti po krizi v elektrárně Fukušima přináší návrh přísnější požadavky na řízení nevhodných expozičních situací.

2.7 Tato směrnice doplňuje směrnici o radioaktivních látkách ve vodě určené k lidské spotřebě, k níž Výbor nedávno vydal stanovisko⁽²⁾.

2.8 Mezinárodní základní bezpečnostní standardy, schválené Mezinárodní agenturou pro atomovou energii (MAAE) na základě mezinárodního konsensu, jsou podrobné, nejsou však závazné. Ponechávají prostor k celosvětově odlišným národním kapacitám. Směrnice řeší tento problém zavedením jednotných standardů pro členské státy za současného dodržení pravidel vnitřního trhu. Směrnice vychází z rozsáhlé konzultace, na níž se podílela skupina odborníků podle článku 31 Smlouvy o Euratomu, MAAE, vedoucí evropských příslušných orgánů pro radiologickou ochranu (HERCA – Heads of European Radiological Protection Competent Authorities), Mezinárodní asociace pro radiační ochranu (IRPA – International Radiation Protection Association) a další zainteresované subjekty.

2.9 Právním základem směrnice je Smlouva o Euratomu. Výbor bere s určitým pochopením na vědomí pochybnosti vyjádřené nad tím, zda tato smlouva, jež nebyla pozměněna od roku 1957, zůstává vhodným základem k řešení problematiky životního prostředí. V nejbližší době je však velmi nepravděpodobné, že by došlo ke změně Smlouvy o Euratomu, zatímco otázka ochrany životního prostředí je realitou a je zapotřebí ji řešit. Je třeba upozornit na skutečnost, že článek 37 Smlouvy o Euratomu představoval v roce 1957 průkopnický prvek primárního práva týkající se závazných přeshraničních povinností jak z hlediska dopadů na životní prostředí, tak pokud jde o ochranu osob.

3. Stručné shrnutí návrhu směrnice

3.1 U natolik komplexní směrnice není vhodné, a vzhledem k omezené délce stanoviska Výboru ani možné, nabídnout podrobné shrnutí. Určitý přehled však lze získat ze stručného rozboru hlavních prvků přístupu Komise spolu s nadpisy příslušných kapitol.

Obecný přístup	Nadpisy kapitol
— Přezkum a konsolidace základních bezpečnostních standardů	Kapitola I: Předmět a oblast působnosti
— Expoziční situace	Kapitola II: Definice
— Systém ochrany	Kapitola III: Systém radiační ochrany
— Existující expoziční situace <ul style="list-style-type: none"> — Radon (pracoviště, obydlí) — Stavební materiály — Život na kontaminovaném území 	Kapitola IV: Požadavky na vzdělávání, výcvik a informování týkající se radiační ochrany
	Kapitola V: Odůvodnění a regulační kontrola činností

⁽¹⁾ Úř. věst. L 180, 9.7.1997, s. 22–27.
 Úř. věst. L 346, 31.12.2003, s. 57–64.
 Úř. věst. L 349, 13.12.1990, s. 21–25.
 Úř. věst. L 357, 7.12.1989, s. 31–34.
 Úř. věst. L 159, 29.6.1996, s. 1–114.

⁽²⁾ Úř. věst. C 24, 28.1.2012, s. 122.

Obecný přístup	Nadpisy kapitol
— Plánované expoziční situace	Kapitola VI: Ochrana pracovníků, učňů a studentů
— Odůvodnění a regulační kontrola	
— Odstupňovaný obecný přístup	Kapitola VII: Ochrana pacientů a jiných osob vystavených lékařskému ozáření
— Kategorie ozáření	
— Nehodové expoziční situace	Kapitola VIII: Ochrana jednotlivců z obyvatelstva
— Pracovníci zasahující v případě mimořádné situace	
— Havarijní plánování a reakce na mimořádné situace	Kapitola IX: Ochrana životního prostředí
— informování obyvatelstva	
— Institucionální infrastruktura	Kapitola X: Požadavky na regulační kontrolu
— Přepracované směrnice	
Provedení do vnitrostátního práva	Kapitola XI: Závěrečná ustanovení

4. Konkrétní připomínky

4.1 Výbor konstatuje, že při přípravě směrnice byly využity nejnovější vědecké poznatky o nebezpečích ionizujícího záření, a vítá přístup, který byl zvolen k naplňování, definování a rozšíření potřeb ochrany zdraví lidí a životního prostředí.

4.2 Komise se rozhodla přepracovat a konsolidovat pět stávajících směrnic do jednoho celku, což se pozitivně odrazí v praxi a nabídne systematický, promyšlený a jednotný přístup k problematice bezpečnosti.

4.3 Z několika srovnávacích analýz provádění a působení předcházejících směrnic do vnitrostátního práva vyplynuly různé nedostatky. Nejedná se o chybné provedení, nýbrž použití – jako příklad lze uvést prostředky vyčleněné na vzdělávání a odbornou přípravu, nabídku osvětových programů, uznání místních pracovníků v oboru, informace pro veřejnost o tom, jak se zachovat v případě nehody, atd.

4.4 Výbor navrhuje reagovat na rostoucí požadavky plynoucí z provádění předpisů do vnitrostátního práva a napravit možné nedostatky tím, že by Komise usnadnila činnost vnitrostátních orgánů uspořádáním workshopů, jež by byly věnovány diskusi o právních a praktických obtížích provázejících provedení do

vnitrostátního práva. Podpořeno by též mělo být využití středisek pro sledování z řad občanské společnosti, jež by jako doplněk k úloze příslušných vnitrostátních orgánů monitorovala a vyhodnocovala použití právních předpisů ve formě konkrétních opatření.

4.5 Výbor lituje, že přestože se směrnice rozsáhle zabývá přírodními a umělými zdroji záření, mohou být z její působnosti vyňaty úniky záření z vojenských zařízení, neboť Smlouva o Euratomu platí pouze pro civilní situace ⁽³⁾.

4.6 Výbor považuje za povzbuzující skutečnost, že směrnice předjímá a řeší ochranu práv občanů na minimalizaci jejich expozice umělým zdrojům záření, např. v důsledku rozmachu bezpečnostních zařízení, jako jsou rentgenové skenery celého těla.

4.7 Ačkoli Výbor plně podporuje novou otázku ochrany životního prostředí, podotýká, že před stanovením závazných kvantitativních pravidel je především nutné formalizovat očekávaná kritéria ICRP (a aplikační příručku). Budou představovat vědci sdílené chápání specifických kritérií, která je v tomto případě třeba uplatnit, a zajistí tak společný základ pro všechny členské státy.

V Bruselu dne 22. února 2012.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

⁽³⁾ ESD, věc C-61/03, 12.4.2005.